

Værfts-Magazinet

Nr. 2

Juni 2015

14. årgang

Fredriksvern Værfts Venner

Fredriksvern Verfts Venner

Innhold:

- Forside bilde: Fra bekransning av minnesmerke på Fredriksvern verft 8. mai ved Erling Halvorsen, Jan Strøm-Blakstad og Jan Olav Eriksen.
Foto: Jahn H. Schipsted
- Side 2: Innholdsfortegnelse og FVV formålsparagraf
- Side 3: Formanden har ordet og Redaksjonelt
- Side 4-5: Da krigen kom til Stavern og Fredriksvern verft
- Side 6: 8. mai 1945 – et tidsvitne forteller
- Side 7: Minneord Johan Andreas Aronssen
- Side 7: Krigsfangebrev overlevert familien Hatledal
- Side 8-9: 8. mai markering på Verftet
- Side 110-11: Årsmøte 2015 Referat og reportasje
- Side 12-13: Bilder fra påsken og 17. mai på Verftet
- Side 14-17: Portrett av Harry Boye-Karlsen
- Side 18-20: LV utdanning i Storbritannia under krigen
- Side 21-22: Klipp fra arkivet
- Side 23: Reklame fra Sparebank 1
- Baksiden: FVV sommeren 2015

Våre hjemmesider finner du på
www.fvv.stavern.no
E-post: fvvstavern@hotmail.com

Foreningen – info

Fredriksvern Verfts Venner er en ideell organisasjon som ble stiftet 31. januar 2002. Foreningen skal arbeide for å bevare og forskjønne Fredriksvern verft med Stavern fort og blokkhusene, samt å formidle kunnskap om disse nasjonale kulturminners historiske og kulturelle betydning. Videre skal foreningen bidra til at Fredriksvern verft skal være en arena for kulturaktiviteter tilpasset bygningene og områdets historie og særpreg. Som et ledd i informasjonsarbeidet forestår foreningens medlemmer guiding på verftsområdet. Det er mulig å bestille guidede turer for grupper hele året. Henvendelser om dette kan gjøres til venneforeningen direkte enten til vår guidekoordinator eller via våre hjemmesider. Venneforeningen står også for driften av Galeimuseet i Galeiskur nr 16, Luftforsvarstutstillingen og Kommandersersjantrommet i Kadettbrakka. Disse er åpent for publikum på annonserte tider i sommerhalvåret, men kan åpnes for omvisning av grupper hele året. Foreningen utgir i tillegg et tidsskrift «Værfts-Magazinet» som bringer artikler og bilder knyttet til verftets mangeårige historie som forsvarsanlegg, samt aktuelle saker fra dagens Verft. Medlemskap i foreningen er åpent for alle.

Værfts-Magazinet:

Ansvarlig redaktør:

Jan Olav Eriksen

M: 916 10 785

j-o-erik@online.no

Leder redaksjonskomiteen:

Kjell R. Bugge

P: 33 11 66 18

M: 992 08 711

buggekjell@online.no

Redaksjonssekretær:

Jahn H. Schipsted

P: 33 11 43 95

M: 411 26 513

jahn.schipsted@hotmail.com

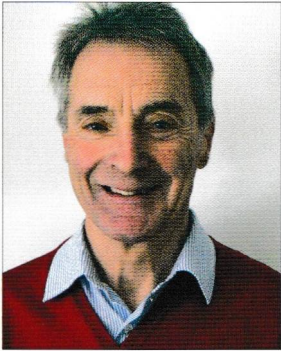
Redaksjonsmedarbeider:

Erling H. Halvorsen

M: 930 92 360

erling.halvorsen1@sf-nett.no

Formanden har ordet

Hei igjen til alle våre lesere av Værfts-Magazinet. Jeg skriver under tittelen «Formanden har ordet»

Mange har kommentert at vi holder på den gamle skriveformen og benevnelsen «Formanden». Jeg synes vi har lov til å være litt gammeldagse - vi er jo

tross alt en historieforening som tar vare på og formidler Fredriksvern verfts historie.

Hva har så hendt siden sist. Vi har markert 8. mai. Venneforeningen var medarrangør på alt som foregikk i Stavern denne fine maidagen. Taler og kransepålegging inne på verftet, på minnehallen og utenfor kirken. Alle vi som var tilstede ble minnet på de som satte livet til under 2.verdenskrig. Et verdig arrangement som en del av 70-års markeringen for frigjøringen av Norge etter 5-års krig og okkupasjon av vårt fedreland. Det er viktig at vi holder tradisjonen oppe slik at også kommende generasjoner får et forhold til vår nære historie.

17. mai deltok vi i Borgertoget i Stavern. Venneforeningen har blitt et fast innslag i toget etter at vi fikk vår vakre fane. Jeg føler at byens befolkning etter pris på oss, og den aktiviteten vi står for.

Sommeren står for døren. Vi gleder oss til å se Fredriksvern verft fullt av glade turister og andre som finner vei gjennom den gamle verftsport. Våre museer og utstillinger vil være åpne på onsdager, lørdag og søndager i hele perioden som «Glade dager i Stavern» inviterer til arrangementer i gamle orlogsby - Fredriksvern.

Så til slutt. Splittflagget vaier på kongens bastion hver dag året rundt. Hvilken skue å se vårt vakre flagg blafre i vinden. Det er høytid å stå det ute å heise flagget som vår utmerkede flaggkommandør Jonny sier så riktig. Vil du oppleve den samme, så meld deg på som flagger

God sommer til store og små.

*Med vennlig hilsen
Jan Olav Eriksen*

Redaksjonelt

Kjære leser!

Våren 2015 var det markeringen av at det var 75 år siden Nazi-Tyskland invaderte Norge, samt at det er 70 år siden freden igjen senket seg over landet.

Begge disse begivenhetene kan du lese om i dette nummer av Værfts-Magazinet, og naturlig nok er det 8. mai markeringen som står i fokus.

Enn videre vil vi få takke Per Inge Olsen for en meget bra artikkel om en av Verftets støttespillere gjennom mange, mange år, tidligere idrettsoffiser Harry Boye Karlsen. Per Inge har lagt ned mye arbeide her og saken om vår alles Boye er virkelig leseverdige.

Til sist, også en stor takk til B A Hansen for hans artikkel om norske luftvernartillerister i England under 2. verdenskrig. Vi setter stor pris på at noen utenom den faste redaksjonskomiteen bidrar med stoff til vårt Magazin.

Så nyt førsommertiden – kanskje blant annet med å lese Værfts-Magazinet – og muligens du også kommer på noe interessant som du kan bidra med til neste utgivelse som er planlagt i november.

*Med vennlig hilsen Kjell R Bugge
Leder redaksjonskomiteen*

Da krigen kom til Stavern og Fredriksvern verft – et tilbakeblikk

Tekst: Jan Olav Eriksen • Foto: FVV's arkiv

Dette år markerer vi at krigen kom til Norge for 75 år siden, og at vi fikk vår frihet 5 år senere. Jeg er selv født under krigen og vokste opp i Stavern. Et tidsvitne til det som skjedde i årene etter 2. verdenskrig i Stavern vil jeg vel si.

Minnene er mange. Våre foreldre fortalte oss barna om alt som hadde skjedd. Vi satt og lyttet og ble skremt bare av å høre alle historiene. Flydur og sirener – ned i kjeller for å søke ly. Utenfor vinduene marsjerte tyske soldater- og de var det mange av i Stavern. Ville de banke på – og hva ventet nå?

Den første tiden hamstret folk det de kom over. Senere ble det stort sett mangel på det meste. En sykkeltur til en gård på Brunlanes for å skaffe en liter melk til familien. Kveldene var mørke - blendingsgardiner over alt, radioer levert inn, sperringer satt opp. En tur til Larvik kunne være problematisk nok.

Russiske fanger var stadig å se på vei til Rakke for tungt arbeid. Skulle man gi dem en matbit måtte det skje i all hemmelighet. Som takk ga russerne ting de hadde laget i bytte for et eple eller noen brødskorper for den saks skyld.

Tyske soldater i uniform kunne være stramme karer. At enkelte unge jenter i Stavern forelsket seg i en tysk soldat skjedde. Dette ble sett på som rene forræderi under krigsårene. Vi var flinke til å fordømme disse jentene. I dag har vi forhåpentligvis et mer nyansert syn på dette. Det var flere elever på skolen vår som hadde tysk far. Sikkert ikke alltid lett for dem å vokse opp i Stavern. Noen og hver kan ha dårlig samvittighet for det som ble sagt og gjort.

Det var mye uvisshet, angst, uhygge og sorg i disse årene. Slik også for Staverns folk flest. Men livet gikk videre og alt var ikke like ille. For eksempel inntok de bakeriet hos Brestrup visse tider på døgnet. De hadde med seg alt de trengte for å bake

brød og oppførte seg vennlig fortalte Brestrup etter krigen.

Men for å starte med fra begynnelsen. Allerede 8. april fikk Staverns befolkning en liten forsmak på hva som skulle komme til å skje. Det tyske tankskipet Posidonia ble senket utenfor Svenner av den britiske ubåten Trident. Mannskaper på 54 skipbrudne kom inn til Stavern denne dagen og bli innlosjert på Krona kro. De ble sendt videre til Larvik og derfra med tog til Oslo samme dag. Hva skulle dette bety – spørsmålene var mange. Hva hadde dette skipet utenfor Stavern å gjøre? Ikke mange dagene etter kom herrefolket igjen til byen. To patruljebåter la til ved dampskipsbrygga. Her fant de den norske minesveiperen Hvas som straks ble overgitt. Ikke et skudd ble avgitt. De marsjerte rett inn på Fredriksvern verft. Leiren hadde stått tomt siden februar da de siste avdelingene fra Luftvernregimentet hadde forlatt verftet.

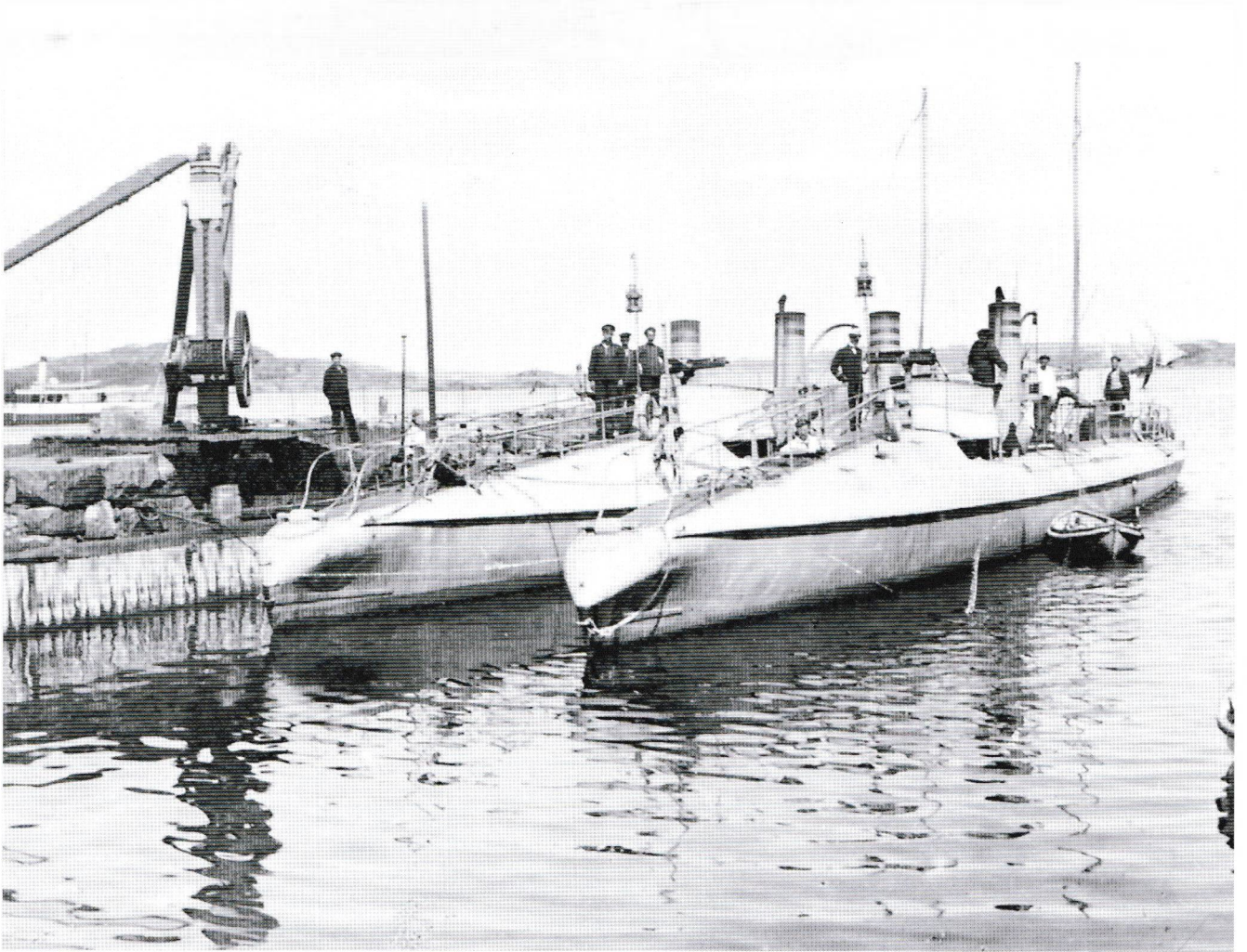
28 mai kunne Staverns befolkning høre tyske soldater komme marsjerende med full musikk. Det var en avdeling tyske SS soldater som inntok verftet.

Utover høsten kom det prefabrikkerte 50 manns brakker som skulle bli kontorer og sovesaler for de tyske avdelingene. Senere skulle det komme fler av samme sorten. Det tyske navnet på Fredriksvern verft ble Lager Brisen. Oppkalt etter en liten by utenfor Berlin.

Tyskerne trengte arbeidskraft, så nå det ble arbeid til mange. De fleste av oss har hørt navnet brakkebaroner. Noen hedersomtale kan vi neppe si disse baronene fikk. Den store tyske avdeling i leiren skulle ha mat og annet utstyr så forretningene og andre som hadde noe å selge kunne gjøre god butikk.

At verftet ble brukt som fangeleir er omtalt i tid-

Torpedobåter i kanalen.

ligere nummer av Værfts-Magazinet. På det meste var det over tusen russiske fanger innenfor vollene. De fleste forlagt i Kadettbrakkka. I 1942 og 1943 ble også lærere og studenter internert i leiren.

Ved krigens slutt var det ca. 400 tyske krigsfanger i leiren blant dem også 60 kvinner og 16 barn. De siste forlot Stavern sommeren 1946.

8 mai 1945 ble en gledens dag og ikke lenge etter kunne igjen det norske splittflagget vaie på kongens bastion.

PS! Den sommeren gikk jeg rundt og ropte «Hurra for Kongen vår»

8. mai 1945 – et tidsvitne forteller

Tekst: Gerd Tvedt

8. mai i år var det 70 år siden 2. verdenskrig tok slutt og blant mange andre land, ble også Norge igjen fritt. Flere av våre lesere har nok et forholdt til 8. mai – enten gjennom selv å ha opplevd at freden igjen kom til Norge denne datoen i 1945, eller gjennom fortellinger og historier fra foreldre og/eller besteforeldre. Flere av oss har også over år delta i markeringer for fred på denne dagen.

Men hvorledes opplevdes 8. mai 1945 her i Stavern? For å få et lite innblikk i det, kontaktet vi et tidsvitne, Gerd Tvedt, som i det etterfølgende forteller noe om sine opplevelser knyttet til frigjøringsdagen for 70 år siden. En stor takk til Gerd for hennes bidrag.

Red.

FRED!!!! 8. mai 1945! Strålende – sol og vakkert vær. Jeg våknet av at min far ropte – han kom springende opp trappene. «Det er fred – det er fred» og under armen bar han på en radio. Den hadde vi ikke sett på flere år. Radio var forbudt!! Han satte kontakten i veggen og utstrømmet det vidunderlig musikk. Jeg gråt – hadde ikke hørt musikk på lange tider siden alle radioer ble tatt fra oss. Så gikk han bort til vinduene og dro ned de svarte stygge blendingsgardinene som ble hengt opp i alle 5 år. Det var ubeskrivelig!

Alle radioer i Stavern var lagret på et loft nede i byen. Men de som var så heldige å ha 2 radioer klarte å gjemme den ene. Blant annet Einar Schönning, han hadde gjemt en i et kott på loftet. Min far og Schönning var gode venner, de hadde vært ordfører og viseordfører i samme parti før krigen. Så vinterkveldene fikk jeg være med på loftet for å høre nyhetene fra London kl. 1830. Der satt vi mange kvelder; Schönning, Hermann Wildenvey, min far og jeg. Jeg hadde lovet på tro og ære ikke å snakke om dette til noen – bare noen meter unna i leiren var det 3 tusen tyskere.

Sommerhalvåret turte vi ikke gå på loftet – noen kunne legge merke til det og lure på hva vi gjorde

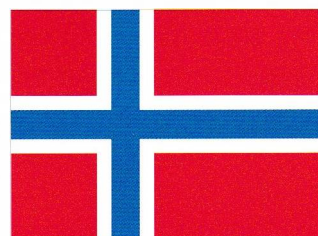
der hver kveld. Men Wildenvey brydde seg ikke om det var vinter eller sommer. Han startet fast kl. 18.20 hele året fra Hergisheim – men det gikk bra heldigvis.

Tilbake til 8. mai. Vi syklet rundt i gatene, vi hadde vært i julepynten og funnet fram lengder med 17. mai flagg og pyntet hele syklene. Alle som hadde flaggstang hadde fått opp flagget. Det var en dag som vi aldri glemmer!

Så kom 17. mai – dagen alle gledet seg til. Det hadde ikke vært feiring på 5 år. Dessverre regnet det, men det ble en strålende 17. mai feiring. Etter barnetoget skulle Tordenskjoldstatuen på plass. Den hadde under hele krigen blitt fjernet og lagret i kirken. Det ble et høytidelig innslag i festprogrammet å få denne tilbake på plass. Hermann Wildenvey holdt tale.

Men nå gledet vi oss til sommeren, få tilbake våre badestrender som hadde vært stengte i 5 år – Cornitin og Skråvika. Men det gikk rykter om at det gikk tid å bli kvitt tyskerne. Men vi håpet det beste. 5 års krig og okkupasjon var i hvertfall slutt!

Men vi hadde vært heldige. Nå som vi hadde fått tilbake radioen og avisene begynte å komme, fikk vi vite om alle som hadde omkommet til sjøs og i fengslene. Så vi håpet at vi fikk slippe en ny krig – og være glade for hver dag! Vi slapp å engste oss for min far som var i Mil.org. Han var borte om natten og tok imot flyslipp av våpen. Dersom vi fikk besøk av tyskerne skulle jeg sette opp et vindu som han kunne se fra en fjellhylle som han gjemte seg på. Men heldigvis ble vi spart for det. Nå var det bare glede for freden og feiringen av 17. mai!

Oberst Johan Andreas Aronssen er død

Tidligere sjef ved Luftforsvarets skolesenter og kommandant ved Fredriksvern verft, oberst Johan A. Aronssen er død. Aronssen var sjef for skolesenteret i perioden 1983 til 1988. Dette var hans siste tjenestestilling før han gikk av med pensjon og bosatte seg i Stavern. Han gikk Luftvernartilleriets befalsskole i Stavern i 1947-48 og tjenestegjorde i en rekke stillinger i Luftvernartilleriet. I Stavern var han fungerende sjef for befalsskolen fra høsten 1960 fram til 31. desember samme år. Fra høsten 1971 til 1973 sjef for Skyteskoleelementet og da Luftvernartilleriets skyteskole ble gjenopprettet i august 1973 ble han sjef for denne fram til 1975. Aronssen var født i 1928 og kom opprinnelig fra Bø i Vesterålen. Han døde 3. juni 2015.

Krigsfangebrev overlevert

Tekst: Per Inge Olsen • Foto: Jahn H. Schipsted

Lørdag 9. mai fant det sted et spesielt møte i Kadettbrakka. Venneforeningen hadde invitert døtrene til tidligere kommandant ved Fredriksvern verft, Ørnulf Hatledal for å overlevere krigsfangebrev som deres bestefar, Rasmus Hatledal, skrev fra fangenskap i Tyskland til sin sønn Ørnulf som under krigen tjenestegjorde i England. Venneforeningen har en tid hatt disse originale brevene i sin besittelse og syntes det var på sin plass å få de overlevert til familien. Oberst Rasmus Hatledal, som var generalstabssjef ved krigens begynnelse var krigsfange i Tyskland fra 1943 til 1945. Fordi det i år er 70 år siden frigjøringen passet det veldig godt med denne sammenkomsten hvor brevene kom de rette eiere i hende.

På bildet ser vi Kari Hatledal, Tove Hatledal Henanger og Gro Jacobsen. Venneforeningen var representert ved Jan Olav Eriksen, Per Inge Olsen og Jahn Schipsted (fotograf).

8. mai markering på Verftet

Tekst: Erling Halvorsen • Foto: Jahn H. Schipsted

Per Nyhus.

Fremmøtte til bildekåseri ved Per Nyhus.

I forbindelse med 70 årsmarkeringen siden frigjøringen ble det arrangert en tilstelning av dagen på Fredriksvern Verft.

Arrangementet ble åpnet med ett bildekåseri fra krigsårene i Larviksdistriktet ved Per Nyhus. Nyhus er en kjent historie og nyhetsformidler i Larvik. Han har sine aner fra Stavern og han kunne fortelle at da freden brøt ut så bodde han i Stavern, mens han siden vokste opp i Nansetgt. 23. Han kunne også fortelle at det første norske flagget han så var det som ble heist på hjørne av Storgata 21, (Skjønninggården) og han husket også at hans far kom hjem fra en tur i byen og proklamerte at det nå var fred i landet. Han selv var jo knappe 6 år den gangen, men disse tingene sitter fortsatt fast som han sa. Han viste mange bilder fra krigsårene, og mange var de køene som dannet seg utenfor fiske og kjøttbutikkene. Rasjoneringskort var ett kjærkommet papir og en nødvendighet for å få handlet varer. «Tobakksplantasjer» i bakgården ble en nødvendighet. Likeså viste han bilder fra landsetting av tyske styrker som kom til Larvik havn og derfra dro videre til hovedstaden og andre betydningsfulle steder i Norge for den tyske okkupasjonsmakten. Det var spesielt to troppettransport skip som hadde mange anløp til Larvik. Og han fortalte at dersom en hørte flydur over Larvik så var det ensbetydende med at nå var det like før en ny troppettransport ankom havnen. Datidens Peter Wessel ble også brukt til troppettransport og var kamuflasjemalt. Han viste også bilder fra fredsdagene da «Guttane på skauen» sto frem og sørget for at kapitulasjon gikk i ordnede former. Kåseriet fanget tilhørerne og gav ett godt innblikk i livet

under krigsårene i Larviksdistriktet. At det var få bilder fra Fredriksvern verft og fangeleiren her får tiden som var satt av ta skylden for.

Etter foredraget ble forsamlingen med til kranseleggelse over falne fra Luftvernregimentet. Denne minnestein ble flyttet fra Linnerud leir og til Fredriksvern verft, da Luftforsvaret la ned virksomheten på Linnerud i 1995. Til å foreta kranseleggelsen var Oblt. (p) Jan Strøm-Blakstad den rette person, som foruten lang fartstid i Luftvernet også har tjenestegjort i Kongooperasjonen. Han tok for seg historien med oppbyggingen av luftvern som et resultat av at flymaskinene ble en realitet allerede under 1. verdenskrig. Videre kom han inn på etableringen av Luftvernregimentet som ble foretatt her ved Fredriksvern verft første juli i 1934. Interessant var det også å få vite at Rakke skytefelt (nå rekreasjons/friluftsområde) ble opprettet i 1935 og at både daværende Kong Håkon og kronprins Olav var til stede ved åpningen. Fredriksvern verft ble benyttet til opplæring av luftvernpersonell hvert år og høsten 1939 ble mannskapene pålagt ekstra tjeneste grunnet den usikre politiske situasjon i Europa. Det var således personell som hadde tjenestegjort i Stavern som fikk føling med det overraskende angrepet på Norge i april 1940. 4 menn falt i kampene under invasjon de øvrige som er angitt på tavlen over minnesmerket mistet livet under ulike forhold ifm 2. verdenskrig.

Kransen ble så nedlagt med honnør og ett minutt stillhet.

Oblt. (p) Jan Strøm-Blakstads tale ifm kransnedleggelsen

Tekst: Jan Strøm-Blakstad • Foto: Jahn H. Schipsted

LUFTVERNREGIMENTETS FALNE 2015

Under 1. verdenskrig ble flymaskinen tatt i bruk i det MILITÆRE. Utvikling av motmidler kom i gang umiddelbart. I første omgang ble feltartillerikanoner tatt i bruk ved at de ble montert på forskjellige innretninger, gjerne i treverk, slik at de enkelt kunne traverseres rundt i horisontalplanet og eleveres /plongeres i vertikalplanet.

Etterhvert kom industrien med spesialkonstruerte LUFTVERNKANONER. Spesiell i norsk sammenheng er SELMER-kanonen. En 75mm luftvernkanon konstruert av den norske kaptein Sverre Selmer og som ble produsert på Kongsberg Våpenfabrikk for Hæren med 8 stk levert i perioden 1932 – 1936.

Det ble også kjøpt inn LV-materiell (kanoner-lys- og lytematriell) fra Frankrike, England og vårt første sentralsikte (Gammasiktet) fra Ungarn.

1. juli 1934 ble LUFTVERNREGIMENTET etablert med standkvarter her i Stavern. Året etter ble skytefeltet på Østre Rakke innviet med Kong Håkon og Kronprins Olav til stede. Luftvernsregimentets hovedoppgave var å utdanne og øve offiserer og mannskaper til de meget beskjedne luftvernopsetninger som fantes på den tid. I 1937 ble det bestilt et antall 40mm L-60 Bofors-kanoner som skulle lisens produseres på Kongsberg Våpenfabrikk:

- 10 kanoner til Norsk Hydro (Hærøya 4, Rukan 6).
- 4 kanoner til Narvik.
- 4 kanoner til to kystfort i Oslofjorden.

Tekniske problemer forsinket produksjonen på Kongsberg hvorfor det ble kjøpt endel kanoner direkte fra Bofors for å dekke de mest presserende behov.

I september 1939 gjennomførte Regimentet luftvernøvelser i Østlandsområdet. Situasjonen i Europa var nu svært spent og dimisjonen ble utsatt for hele Luftvernregimentet og alle ble pålagt 87 dagers ekstra tjeneste.

Det ble etablert sju luftvernkommandoer på Østlandet og i januar og februar 1940 ble det gjennomført to ekstraordinære skytekurs på Rakke med tilsammen 3 uker ukers varighet.

9 april 1940: Tyske soldater – flyangrep – skyting og stor forvirring. Vi var fullstendig overrumplet og tatt på senga. I Oslo og andre steder biter Luftvernregimentet fra seg så godt de kan. Selv med mannskapsmangel, utdatert materiell og ammunisjon utgått på dato gjør de en hederlig innsats og flere fly blir skutt ned eller skadet.

Mange av regimentets befal og mannskaper kom senere til å delta i krigen utenfor Norges grenser. Noen endte også i tysk fangenskap. Under kampene i Sør-Norge falt fire av regimentets menn. Den

første var fenrik LARS BENTSEN, batterisjef for Huk luftvern batteri ved Fornebu.

Ved minnesmerket her på Fredriksvern verft, Luftvernregimentets arnested, vil vi nå minnes og ære våre falne kammerater fenrik Lars BENTSEN og de 29 andre fra Regimentet som under ulike forhold under 2. verdenskrig, ga sine liv i kampen for Norges frihet.

Fra venstre: Erling Halvorsen, Jan Strøm-Blakstad og Jan Olav Eriksen.

Referat fra årsmøte 24. mars 2015

Foreningen Fredriksvern Verfts Venner (FVV) avholdt sitt årsmøte i Galeiskur 16 på Fredriksvern verft tirsdag 24. mars 2015 kl. 1800.

Leder Jan Olav Eriksen, åpnet ved å ønske de 21 fremmøtte velkommen til årsmøtet.
Møtet ble satt kl. 1800 og hevet kl. 2000.

Sak nr. Sak

- 1a Valg av møteleder. Vedtak: Jan Olav Eriksen ble valgt.
- 1b Valg av to personer til å undertegne protokollen. Vedtak: Per Inge Olsen og Peter Nissen ble valgt.
- 2 Valg av møtesekretær. Vedtak: Jahn H. Schipsted ble valgt.
- 3 Godkjenning av innkalling. Vedtak: Innkallingen ble godkjent.
- 4 Godkjenning av sakliste. Sakslisten ble fremlagt og i samsvar med utsendte innkalling.
Vedtak: Sakliste ble godkjent. Ingen innkomne saker til behandling.
- 5 **Årsmelding**
Årsmeldingen ble lest av møtesekretæren. Det var ingen merknader til årsmeldingen.
Vedtak: Årsmeldingen ble godkjent. Originalen er vedlagt protokollen.
- 6a **Revidert regnskap for 2014**
Regnskapet ble gjennomgått av kasserer Inger Johanne Dahl. Regnskapet var revidert og funnet i orden av revisor. Vedtak: Regnskapet ble enstemmig godkjent.
- 6b **Resultatregnskap 2014**
Resultatregnskapet viste et overskudd på kr. 70.892.- Vedtak: Resultatregnskapet ble godkjent.
- 7 **Overskuddsanvendelse**
Leder Jan Olav Eriksen redegjorde for overskuddet som foreslås tilført egenkapital. Vedtak: Godkjent
- 8 **Forslag til budsjetttramme**
Vedtak: Budsjettforslaget ble godkjent og vedlagt.
- 9-10 **Saker fremmet av styret og medlemmer**
Ingen saker fremmet av medlemmer og styret
- 11 **Valg**
Peter L. Nissen redegjorde for valgkomiteens forslag til nytt styre. Valgkomiteens forslag til årsmøte:
Leder	2014-2016	Jan Olav Eriksen	ikke på valg
Styremedlem/nestleder	2014-2016	Erling Halvorsen	ikke på valg
Kasserer	2014-2016	Inger Johanne Dahl	ikke på valg
Styremedlem	2014-2016	Olav Bjørnflaten	ikke på valg
Styremedlem	2015-2017	Dyveke von Hanno Bast	gjenvalg
Styremedlem	2015-2017	Kåre Christoffersen	gjenvalg
Styremedlem/sekretær	2015-2017	Kari Krogsbøl Kristoffersen	gjenvalg
Varamedlem	2014-2016	Karsten Haaberg	ikke på valg
Varamedlem	2014-2016	Olav Erik Withbro	ikke på valg
Varamedlem	2015-2017	Jonny Engmark	gjenvalg
Varamedlem	2015-2017	Jahn H. Schipsted	gjenvalg
Revisor	2015-2017	Ole Martin Martinsen	ny
Varamedlem	2015-2017	Jan Strøm Blakstad	gjenvalg

Avslutning

Styreleder takket av de som forlot styret.

Jahn H. Schipsted
Redaksjonssekretær

Årsmøte 2015 i foreningen Fredriksvern Verfts venner – en rolig affære

Tekst og foto: Kjell R. Bugge

Årsmøtet 2015 i foreningen Fredriksvern Verfts Venner ble avholdt i auditoriet i Galeiskur 16 kl. 1800 tirsdag 24. mars 2015. Et tyvetalls medlemmer var møtt fram for å få med seg hva FVV hadde gjort i 2014, hva planene var for 2015 samt hvorledes foreningens økonomiske status var. Dessverre var det i år ikke funnet plass til noe foredrag i tilknytning til årsmøtet, noe som nok var et savn hos enkelte av de frammøtte.

Årsmøtet ble ønsket velkommen av foreningens leder, Jan-Olav Eriksen, som deretter ba om at Jahn H. Schipsted leste «beretningen om rikets tilstand». Årsmeldingen var fyldig og godt skrevet, og oppsummerte på en bra måte FVV's aktiviteter i 2014 – et meget aktivt år som i hovedsak var viet markeringen av grunnlovsjubileet og Fredriksvern verfts plass i dette. Foreningens økonomi er meget sund, og var for 2014 gjort opp med et overskudd på rundt kr. 20.000.- Men grunnet frafall av såkalte «sikre inntekter», (parkering knyttet til Stavernsfestivalen som nå er flyttet til Larvik golfbane), må det vises noe måtehold hva angår aktivitetene i 2015. Det kan derfor bli nødvendig å tære noe på oppspart egenkapital i 2015 for å kunne holde aktivitetene ved Fredriksvern Verfts Venner

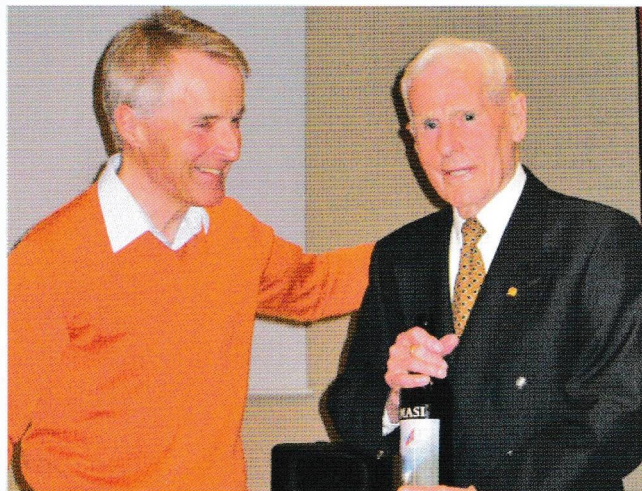
på et akseptabelt nivå. Som en konsekvens av dette skal styret nå vurdere om Værfts-Magazinet skal redusere antall utgivelser pr. år fra fire til tre. Budsjettet ble godkjent med et forventet regnskapsunderskudd for 2015 på ca. kr. 13. 000.-

Valgkomiteens leder, Peter Lyng Nissen presenterte så innstillingen fra valgkomiteen. Han opplyste om at det hadde vært så stor pågang fra de nåværende styremedlemmene som var på valg om å bli gjenvalgt, så det ble faktisk ingen utskiftninger i styret i foreningen. Det tyder på god ledelse med et godt miljø i trygge omgivelser – all honnør til foreningens leder!

Ved avslutningen av årsmøtet overrakte Jan-Olav «heder og ære» til enkeltmedlemmer som hadde gjort en spesiell innsats for foreningen i 2014 – dette da i form av en flaske med foreningens Flaggvin. Helt på tampen tok en av våre medlemmer, Svein Sjømæling, ordet og overrakte et brev fra Oslofjordens friluftsråd – før det så ble invitert til sosialt samvær med kaffe og noe å bite i. Alt i alt et rolig og ordinært årsmøte hvor ingen kontroversielle saker var på agendaen og hvor gjennomføringen vitnet om en forening i god harmoni og i godt driv – Well Done!

Leder FVV, Jan Olav Eriksen overrakte blomster til Dyveke von Hanno Bast og Inger Johanne Dahl for utmerket innsats for FVV i 2014

Jan Olav Eriksen overrakte en flaske flaggvin til Peter Lyng Nissen for god jobb som valgkomiteens leder og for hans uvurdelige innsats for FVV i 2014.

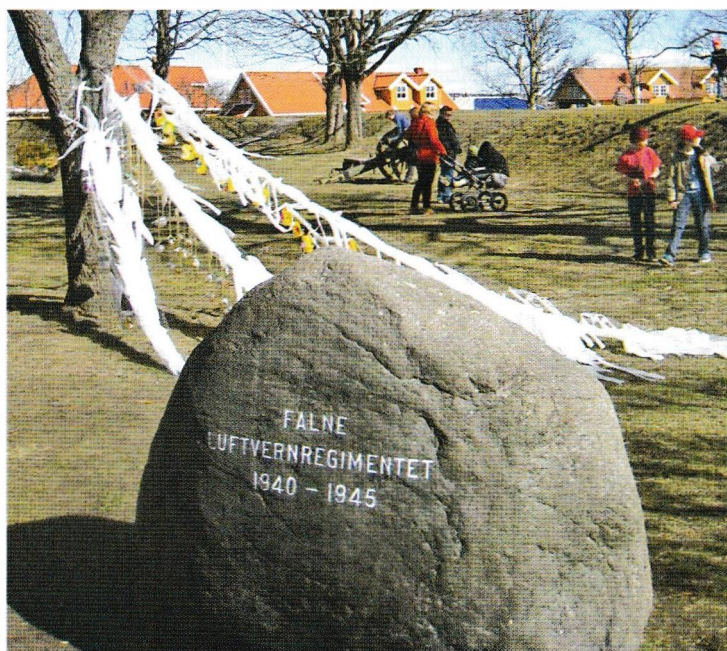

Værftsbilder våren 2015

Foto: Kjell Bugge

Præktmangolian ved Kommandantboligen pyntet til påske.

Minnesteinen over de falne fra Luftvernregimentet fikk også pyntet opp sin nærhet i påsken.

Folk «valfartet» til Verftet i påsken 2015.

Et folkehav på Verftet 17. mai fikk blant annet høre vakker barnesang.

Det er nok noen år siden man kunne skue Citadellet gjennom en slik krutttsky som på 17. mai 2015.

Fredriksvern Verfts Venner, ledet an av Jan Olav, deltok i borgertoget.

Venneforeningens fane ble flott presentert under «Dagens tale» av Kjell Magne Bondevik.

Profiler i Fredriksvern verfts historie – Harry Boye Karlsen

Tekst: Per Inge Olsen Foto: FVVs fotoarkiv

Boye mottar idrettsmerkestatuetten i 1958.

Vi husker han under navnet «Boye». For de fleste nordmenn mest kjent som landslagsspiller i fotball på 1940 og 50-tallet med totalt 58 landskamper. Under 2. verdenskrig tjenestegjorde han i Skottland og mottok en rekke medaljer for sin krigsinnsats. Mang en soldat har stiftet bekjentskap med Boye som idrettsoffiser ved det militære skolesenteret i Stavern hvor han tjenestegjorde i nærmere 30 år.

Krigsinnsatsen

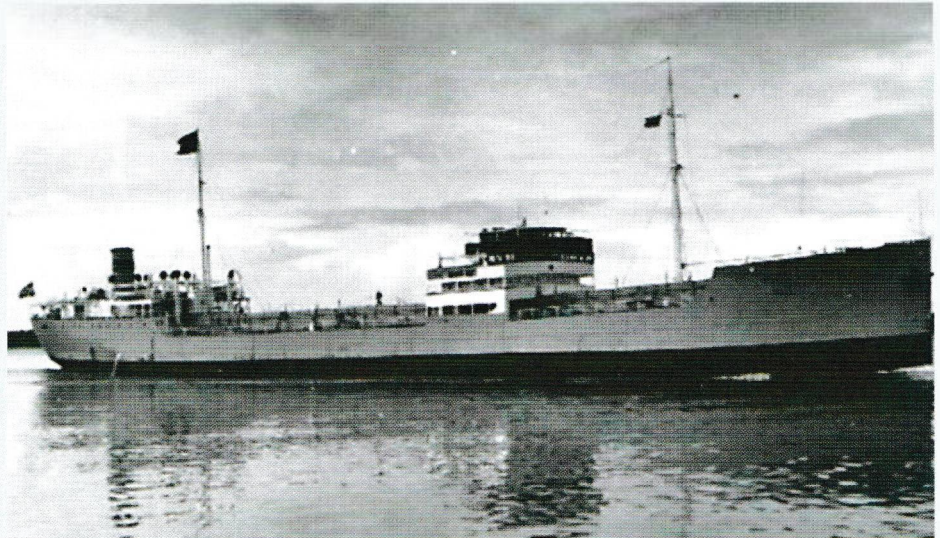
Harry Boye Karlsen ble født i Horten 14. mars 1920 og tilbragte gutteårene på et barnehjem i samme by. Som ung valgte han å utdanne seg innen tekniske fag og da krigen kom i 1940 hadde han gjennomført 3-årig teknisk aftensskole samtidig som han var mekanikerlærling ved Marinens hovedverft i Horten. Boye var fast bestemt på å komme seg til England for å bidra i kampen mot nazistene og første stopp på veien ble Sverige. På ettervinteren 1941 dro han over grensen og ankom

Øreryd brakkeleir 22. mars. Øreryd var et mottakssenter for norske flyktninger opprettet av den norske legasjonen og flyktningkontoret i Stockholm. Leiren lå 5 mil sør for Jönköping. Ventetiden for å komme til England ble lang. Av aktiviteter i leiren var det mye idrett. Blant annet var det brakkemesterskap i fotball noe som sikkert Boye likte godt. Han benyttet ellers ventetiden til å ta kurser, bl.a. i elektrisk sveising. I 1942 lykkes han å få plass ombord på en av de berømte Kvarstadbåtene. Dette var norske handelsskip som lå i svenske havner ved invasjonen av Norge. Boye fikk plass på M/T «Rigmor» som «ekstramannskap». Militærmisjonen ved Den Norske legasjonen i Stockholm hadde opprettet lister

over egnede personer som kunne tjenestegjøre i de militære styrkene når de ankom Storbritannia. Navnet til Boye sto på en av disse listene. 31. mars 1942 gikk «Rigmor» ut fra Göteborg sammen med 9 andre fartøyer med kurs for England. Overfarten ble dramatisk. Om kvelden 1. april ble skipet angrepet av tyske bombefly som slapp brannbomber. Skipet fikk betydelige skader, men fortsatte. Neste dag ble de igjen angrepet av tyske fly med bomber og maskingevær og skadene var så store at mannskapet valgte å gå i livbåtene. Rett etterpå ble skipet truffet av 2 torpedoer fra tyske sjøfly. Boye og resten av mannskapet ble tatt om bord i den britiske destroyeren «HMS Eskimo» som tok dem inn til britisk havn 4. april. Av de 10 skipene som gikk ut fra Göteborg kom 2 helskinnet fram i tillegg til mannskapet fra «Rigmor».

For Boye gikk turen videre til Woodhaven i Skottland hvor det var etablert en norsk flybase rett over bukten for Dundee. Avdelingen gikk under navnet Norwegian Detachment Woodhaven og inngikk i

M/T Rigmor som Boye dro til England med.

en britisk skvadron. Her fikk flysoldat Boye Karlsen sitt første bekjentskap med de nylig ankomne Catalina flybåtene som kom til å prege hverdagen og hans tjeneste under hele annen verdenskrig. Boye hadde ikke vært lenge i Woodhaven før han i desember 1942 ble sendt over til «Little Norway» i Canada. «Little Norway» var på det tidspunkt flyttet fra Toronto til Muskoka airport 11 mil nord for Toronto. Hvilken utdanning han fikk i Canada har vi ikke klart å få bekreftet, men noe flygende tjeneste ble det ikke. Tilbake i Skottland og Woodhaven våren 1943 gikk han rett inn i tjeneste ved den nyopprettede norske 333 skvadron som bakkemannskap. Catalinaflyene som skvadronen var oppsatt med hadde operasjonsområde i Nordsjøen, Norskehavet og langs hele norskekysten. Fra baser i Skottland landsatte flyene agenter på norskekysten og hentet ut andre som måtte rømme fra tyskerne. De eskorterte konvoier i Atlanterhavet og drev med ispatruljering. Flyene var bevæpnet med mitraljøser og maskinkanoner i tillegg til bomber og dypvannsbomber som ble benyttet mot tyske skip og ubåter. Denne flyvirksomheten medførte selvfølgelig stor aktivitet på bakken med vedlikehold, klargjøring og utrustning. En annen Hortensgutt, Harald Hartmann, som var flyger og skipper om bord på Catalinaen mens Boye var i Woodhaven, sier dette om bakkepersonellet: «Ved spesielle anledninger, når skvadronen ble rost, falt det ofte pene ord til bakkemannskapet. Jeg vet ikke om hyllesten gjorde inntrykk. Det dreiet seg om enkeltmennesker som vi, det flygende personellet, var helt avhengige av. Flere av dem var for venner å regne. En av dem var Boye, eller Harry Boye Karlsen, som var hans fulle navn. En hyggelig gutt

med en myk og sterk kropp, med en veldig sprett. På skvadronen gjorde han forskjellig slags bakketjeneste.»

Boye har nok vært med på enkelte tokter med Catalinaen, i så fall som ekstramannskap, muligens i skytterposisjon. Dette er opplysninger som det har vært vanskelig å få bekreftet.

På slutten av krigen, fra januar 1945, tjenestegjorde Boye ved Norwegian Training Base, Winkleigh i Devon hvor den norske flyskolen ble etablert etter flytting fra Canada. Her ble han benyttet som instruktør i fysisk trening.

1. november 1945 kom han tilbake til Norge, nå som idrettsinstruktør og utskrevet sersjant ved Flyvåpenets avdeling på Fornebu. Han gjennomgikk Forsvarets gymnastikk- og idrettsskole i 1946 og fortsatte i jobben som idrettsinstruktør fram til han tok Statens gymnastikkskole i 1949. I september 1950 tiltrådte han som idrettsoffiser med fenriks grad i Stavern. I nesten 30 år tjenestegjorde Boye som idrettsoffiser i Stavern. 1. april 1980 ble kaptein Harry Boye Karlsen gitt avskjed fra fastlønnet offiserstilling i Luftforsvaret. Etter dette arbeidet han i 4 måneder pensjonistvilkår, men 1. august 1980 der det definitivt slutt på yrkeslivet etter lang og innholdsrik karriere.

For sin krigsinnsats ble Boye dekorert med Krigsmedaljen (1942), Haakon den VII 70-årsmedalje (1943), Atlantic Star (1943), Defence Medal (1943), 1939/45 Medal (1943) og Deltakermedaljen (1945). For sin tjeneste i Forsvaret fikk han Forsvarsmedaljen (1983)

Idrettsoffiseren

Mange soldater har stiftet kontakt med Boye som

17. mai feiring i Woodhaven i 1943 eller 1944. Boye ses gående barbeint mot høyre i høyre del av bildet. (foto via Egil Johansen).

idrettsoffiser gjennom de 30 årene han tjenestegjorde ved Fredriksvern verft. Han og kollega Finn Vasvik sørget for at alle elever ved skolesenteret fikk delta i ulike typer fysisk aktivitet. For befalskoleelevene inngikk også opplæring i å kunne instruere andre i gymnastikk. Merkeprøver i ulike former for militær idrett var en del av idrettsfiserens ansvar. Boye Karlsen og Finn Vasvik var ulike som typer og utfylte hverandre godt i jobben. Som befalselev husker jeg at jeg helst håpet på at Boye skulle ta timene i gymnastikk. Da startet timen som regel med oppvarming, lett linjegymnastikk og i blant apparater. Som regel satte han av en god del tid til ballspill – gjerne fotball. Hos Vasvik var det mer linjegymnastikk og apparater og mindre lek. Boye deltok alltid selv når vi spilte fotball og mang en soldat har nok fått kjenne noen harde taklinger fra den kanten. «Fotball på Kaken i dag guttær!» ble vi iblant møtt med når vi kom til gymnastikktimen. Boye delte oss i 2 lag. Det var Arsenal mot Nesjar. «Jeg spiller på Arsenal» sa Boye.

Når vi hadde prøver til idrettsmerket og noen manglet en centimeter i lengde eller en tiendedel i hurtighet så kunne Boye si at det var «akkurat» etter at vedkommende hadde prøvd nok ganger.

Boye hadde ingen formell offisersutdanning og skulle egentlig ha gjennomført denne på 1960-tallet, men slapp dette på grunn av alder. Det betydde vel heller ikke så mye i hans tjeneste som idrettsfiser.

En kan ikke si at Boye var den som prydet seg med

sine medaljer. Til tross for at han var dekorert for sin krigsinnsats bar han til daglig bare en dekorasjon på uniformen. Det var den grønne båndstripen for idrettsmerket i gull. De andre medaljene lå i skuffen på idrettskontoret.

Han snakket heller ikke mye om tjenesten under krigen. Det var i så fall historier av det humoristiske slaget. En kveld jeg traff han i Befalsmessa fortalte han at de under oppholdet i Skottland fikk lite kjøtt. På basen hadde de griser som soldatene foret med skyller. «Grisene ble bare større og større» og det drøyde med slaktingen.

Så fant noen glupe hoder på å putte barberblader i grisematen – og den ene grisen døde. Noe kjøtt fikk vi imidlertid ikke, sa Boye – grisen døde av et virus og kjøttet ble destruert». I perioden som idrettsoffiser engasjerte han seg sterkt i det lokale idrettsmiljøet. I en periode på 8 år, fra 1955 til 1963, var han fotballtrener for A-laget til Stag. På leirens fotballag var han selvskreven deltaker og var blant annet med på å vinne Forsvarscupen i 1955. Laget fra luftvernartilleriet slo Jørstadmoen 6-0 i finalen som gikk på Fram stadion. Under premieutdelingen viste det seg at representanten for Forsvarets idrettsråd hadde glemt pokalen så Boye måtte en tur hjem for å hente en av sine store pokaler og låne den ut for anledningen. Boye var aktiv deltaker i annen idrett også. Under leirmesterskap i friidrett på 1950-tallet figurerer han som leirmester både i lengde og høyde i sin klasse.

Fotballspilleren

Det var som fotballspiller Boye gjorde seg mest bemerket. Han spilte 58 landskamper med flagget på brystet i perioden 1946-56 og hadde flere serie- og cupmesterskap med ulike klubber. Han var kjent for å være en knallsterk fysisk spiller som taklet hardt og hadde god teknikk.

Boyes fotballkarriere startet i Ørn, Horten. I et intervju med leiravisen «Sprenggranaten» i 1956 ble han spurt om sin første entre på fotballbanen. «Det var på Ørns babylag, og vi vant 5-0. Jeg spilte indreløper og scoret 2 mål. Jeg har senere ikke vært så stolt over noen mål jeg har laget og

det har jo blitt noen i årenes løp». Allerede som 17-åring i debuterte han på Ørns A-lag, men fikk ikke fast plass før i 1939. I 1940 ble han kretsmeister på et svært ungt og lovende Ørnlag. Så kom krigen og Boye havnet i Skottland. Her kom han i kontakt med fotballklubben Dundee og i perioden september 1943 til juni 1945 spilte han 48 kamper for klubben. Da han ble beordret til Winkleigh i 1945 spilte han også noen kamper for den engelske klubben Exeter City. Mens han gikk på Forsvarets gymnastikk- og idrettsskole i 1946 spilte han hele denne sesongen for Lyn og han ble cupmester med laget dette året. Året etter kom han tilbake i Ørn og var med på å kvalifisere laget til den nye landsomfattende hovedserien som skulle starte høsten 1948. I 1949 ble det igjen et kort opphold i Lyn i forbindelse med gjennomføringen av Statens gymnastikkskole.

Etter at han ble idrettsoffiser i Stavern meldte han overgang til Larvik Turn og ble seriemester med laget 1952/53, 1954/55 og 1955/56.

Han debuterte på landslaget i 1946, 25 år gammel. Norge vant 2-1 over Danmark. I intervjuet med Boye i «Sprenggranaten» ble han spurt om hva som var hans beste fotballminne fra landslaget.

«Det var nok den gangen på Ullevi da vi slo svenskene 4-3». I denne kampen, som var uhyre spennende, kom Boyes rutine og konkurransenerver til sin rett. 2 straffespark satte han bak den svenske keeper, Kalle Svensson, og det norske laget kun-

ne gå av banen som nordiske mestere. Stillingen i kampen var 3-3 rett før slutt da Norge fikk sitt andre straffespark. Boye, som var fast straffesparksekutør, la ballen på straffemerket, tok lang fart og sendte ballen inn i vinkelen kloss oppunder tverrliggeren. Boye brukte alltid å ta lang fart når han tok straffespark og da han ble spurt om dette var av taktiske grunner svarte han: «Ja, det kan vi godt si. Det er et psykologisk våpen rettet mot målmannen. Jeg tror han har vanskeligheter med å konsentrere seg når han ser en mann komme rasende mot seg på denne måten». Etter at landslagskarrieren var slutt ble hans kompetanse innen fysisk trening benyttet av fotballforbundet. I 1959 var han trener for aktuelle landslagsspillere under en treningsleir i Køge i Danmark.

Boye giftet seg med Marit Wilhelmsen i 1948 og de fikk 2 barn sammen. Marit hadde også sin arbeidsplass ved Fredriksvern verft i flere år. Hun døde i 1993 og Boye døde 8. januar 1994 etter en tids sykdom.

Kilder:

- Leiravisen «Sprenggranaten»
- «Catalina mot ubåt» - Harald Hartmann 1998
- «Vi fløy Catalina» Arnfinn Haga 1983
- Riksarkivet
- Øyvind Kristiansen, navigatør på Sunderland ved 330 skvadron under krigen
- Per Boye Karlsen
- Fotballklubben Ørn Horten
- Fortegnelse over personell tilknyttet det norske flyvåpenet i «Little Norway»

Laget som vant Forsvarscupen i fotball 1955. Boye nr. 4 i første rekke fra venstre.

Boye anlegger Tennisbane utenfor Befalsmessa på 1950-tallet.

Luftvernutdannelse og tjeneste ved Britiske avdelinger i Storbritannia 1941 – 1944

Tekst: Oberst (p) Bjørn A. Hansen

Generelt

Etter at krigshandlingene var slutt i Norge i 1940, og noen år fremover, var det mange nordmenn som flyktet til Storbritannia. Blant disse var det en del luftvernartilleribefal.

I London trådte Hærens overkommando i funksjon 19. juni 1940 i Norway House med general Fleischer som sjef og kaptein Pran som stabssjef. Blant de første oppgaver overkommandoen sto over for var å fremme forslag til retningslinjer for etablering av en norsk hæravdeling i Storbritannia. Avdelingen skulle settes opp med infanteriavdelinger med tillegg av bergartilleri, luftvernartilleri og ingeniør- og sanitetstropper. Målet var å skape krigsdyktige avdelinger som kunne brukes enten som selvstendige norske avdelinger eller i samarbeid med allierte enheter.

Luftvernkonsulenten

I London var det opprettet en Generalkvartermesterstilling som ble besatt med tidligere Generalfelttøymester, oberst J. Ravensborg. Staben hadde sitt hovedkvarter i Cockspur Street 21 – 24, London.

Ved staben ble det opprettet et eget luftvernkontor, hvor kaptein, senere major A. Erichsen ble tilsett som Luftvernkonsulent. (Kaptein Erichsen var i 1940 sjef for Raufoss luftvern og fra 10. juni 1946 og til 1. oktober 1951 som oberstløytnant og sjef i Stavern).

Luftvernkonsulentens oppgave var blant annet å være liaison mellom britiske og norske myndigheter vedrørende luftvernartillerispørsmål. Han skulle også sørge for at luftvernartillerister fikk utdanning på luftvernmateriell med etterfølgende attachment/tjenestegjøring ved britiske avdelinger.

Planlegging

Den 23. september 1942 ble det bestemt at det skulle settes opp en befalskadre/befalskadrebatteri

med ca. 25 befal, fortrinnsvis befal med tidligere luftvernutdannelse i Norge eller som hadde vært attachert ved britiske luftvernartilleriregimenter. Utdannelsen skulle igangsettes så snart som mulig. Planen var at personellet skulle gjennomgå 3 måneders generelt kurs med etterfølgende spesialisering i 2-3 måneder ved oppsatte enheter og staber og hvor de ved invasjon i Norge skulle avgis til luftvern-oppgaver. Den 1. februar 1943 skrev Hærens overkommando blant annet. Befal som tilhører luftvernet samt en del tilbeordret befal fra andre våpen skal gjennomgå kurser som omfatter:

- A. Et 4 ukers kurs i Light anti aircraft artilleri.
- B. Et 6 ukers kurs i Heavy anti aircraft artilleri.
- C. Et 2 ukers kurs i Practice Camp.

Befalskadrebatteriet startet sin trening på lett luftvern ved 10. Training and Prctice Camp, St Agnes, den 16. februar 1943 og kurset varte til 19. mars 1943. De flyttet så over til Arbordfield den 22. mars. Her hadde de et 6 ukers kurs ved No. 206 Heavy Anti Aircraft Training Regiment og deretter ved No. 6 Heavy Anti Aircraft Training and Practice Camp, Bude.

Norwegian Army Command sendte så et skriv til Militærattacheen at følgende skulle møte til kurs 15. februar 1943.

Hæren

Kaptein Kleppe, Løytnant Hatledal, Løytnant Heyerdahl, Løytnant Munthe-Kaas, Løytnant Wellestrand, Løytnant Dahl, Løytnant Hansteen, Fenrik Kvernsjøli, Fenrik Dahl, Fenrik Mathisen, Fenrik Borthen, Fenrik Dedekam, Fenrik Ramm, Fenrik Mannsåker, Fenrik Vognstølen, Fenrik Hasle, Fenrik Bjørvik, Fenrik Nyrud, Sersjant Havig, Sersjant Einum, Sersjant Henning, Sersjant Ødegård, Sersjant Bjørnland, Sersjant Lindter, Sersjant Johannesen, Sersjant Thujord, Sersjant Hansen, Sersjant Haugene og Sersjant Thyvold.

Flyvåpenet

Løytnant Hassel og Sersjant Halvorsen.

Sjøforsvaret

Løytnant Isachsen og Fenrik Bloch-Hool.

(En del av det befall som her er oppført ble tiden etter krigen nøkkelpersonell i oppbyggingen av Luftvernartilleriet i Norge).

Gjennomføring av attachement og kurs i perioden september 1941 – mars 1943.

En del norske luftvernbefal var attachert ved britiske luftvern-avdelinger før den formelle kursutdanningen startet i februar 1943. Her følger en oversikt over attachement og kurs som en del luftvernbefal gjennomgikk i denne perioden.

1. Britisk attachement, tungt luftvern, Hy. A.A. Regt., ca. 4 uker sept./okt. 1941
2. Britisk attachement, lett og tungt luftvern, 52. A.A. Bgde, 15.12.41 – 15.4.42
3. Britisk attachement, 40 mm og 20 mm luftvern, Manorbier, ca. 4 uker sept. 42
4. Britisk attachement, lett luftvern, 108. L.A.A. Regt. RA., 15.1.43 – 15.2.43
5. Kurs Lett luftvern, 10. L.A.A. Regt. Trng and Practice Camp St. Agnes, 16.2.43 -19.3.43
6. Kurs Tungt luftvern, 206. Hy.A.A. Practice Camp Regt. R.A. Arbordfield, 19.3.43 –16.5.43
7. Kurs Tungt luftvern, 6. Hy.A.A. Practice Camp Bude, 16.5.43 – 31.5.43
8. Britisk attachement, lett og tungt luftvern, 8.6.43 – 19.9.43
9. Kurs i Carrier – motorsykkkelkjøring, 17.8.43 – 22.9.43
10. Luftvernkurs i småkalibrerte Lv automatvåpen, 23.9.43 – 1.10.43
11. Luftvernkurs, Norwegian Navy Gunner School, Dumbarton, ca. 3 uker fra 3.5.44

Forholdet til War office

Allerede over lang tid hadde det vist seg uhyre vanskelig å skaffe attachement eller utdanning av nytt befall. Dette på grunn av at britene ikke fant tid til å utdanne offiserer som de i første omgang ikke ville få nytte av, som de gav inntrykk av ble utdannet for tjenestegjøring først når Norge ble gjenerobret. Luftvernkonsulenten mente derfor at War Office ville ta det som et positivt tegn dersom vi utdannet våre offiserer før denne krig og gav tillatelse for krigsdeltagelse. Enkelte av luftvernbefalet hadde fått britisk utdanning og var vel egnet til å inngå

i britiske kommandostillinger. Luftvernkonsulenten mente videre at hvis sådan tillatelse ble gitt ville det få den aller største betydning for det videre samarbeide med de britiske myndigheter.

«De norske væpnede styrker består i dag av to skarpt adskilte grupper. De som sloss – og de som ikke sloss. Det kan neppe være tvil om at Flyvåpenet samt krigs og handelsmarinen setter sine beste krefter inn i kampen, både enkeltvis og ved britiske avdelinger. Dette gjør de også på fronter som ikke direkte angår kampen i Norge.

Ser vi på hva Hærens folk har gjort av positiv innsats for å vinne krigen, er motsetningene slående. Bortsett fra noen utvalgte og privilegerte har ingen gjort krigsinnsats. I våre øyne vil det være stor skam å komme hjem til Norge uten å ha vært med. Jeg tror Hæren vanskelig kan vaske denne skam av seg, i så fall er det vi unge som må gjøre det.

Det var i lang tid motstand at nordmenn gikk på engelske kurser. Vi hadde etter sigende ikke noe å lære. Vi tror det nå er enighet om at det er meget å lære og at vi også trenger krigserfaring.

Ca. 30 norske offiserer har fått britiske troppsoffiserer ved luftvernet. Ingen kan bedre enn britene avgjøre om vi kan gjøre nytte for oss. Vi har intet norsk luftvern og vil neppe få det i dette landet og hvis vi avslutter nå og går over i annen tjeneste, vil vi ikke senere kunne nyttiggjøre oss det vi har lært. Iveren og interessen kan neppe opprettholdes blant offiserene hvis man ikke får anledning til å se resultater. Vi vil derfor søke herr Forsvarsministerens tillatelse til overføring til britiske avdelinger.»

Tjeneste ved britiske avdelinger/attachement

I tillegg til forannevnte attachementer gjennomførte 4 befall, løytnant Munthe-Kaas, fenrik Asbjørnsen, sersjant Tjersland og sersjant Vognstølen (som senere endret navn til Stoll) et attachement ved både lette og tunge luftvern-batterier ved 51. luftvernbrigade i Skottland.

Den 20. okt. 1943 hadde HOK utarbeidet en liste over luftvernbefal som etter avsluttet luftvern-utdanning var uttatt til tjeneste ved britiske A.A. avdelinger fra 10. nov. 1943. Før endelig uttak skulle befalet gjennomgå en prøve ved War Office Selection Board. De som besto prøven ble «Commissioned» (godkjent som offiser for The Royal British Army.) Befalet ble fordelt således: Kaptein Hatledal og løytnant Munthe-Kaas skal gjennomgå 6 ukers Regimental Instructor Cours. Kaptein Hatledal skal så attacheres A.A. Command H.Q

for 8 uker og for kortere tid til Fighter Station og en Fighter Group. Major Kleppe skal tjenestegjøre hos Luftvernkonsulenten. Sersjantene Haugene, Hansen og Thujord skal gjennomgå kurs i alminnelig befalsutdannelse ved Brig N/TBG.

Følgende befal ble uttatt til detachement/tjeneste ved britiske avdelinger: Kaptein Isachsen, løytnantene Dahl, Hasle, Mathisen og Dedekam, fenrikerne Mannsåker, Helseth, Einum, Havig, Bjørnland, Ramberg, Schröder, Bjørvik, Halvorsen, Lindtner, Ødegård, Block-Hoel, Ramm og Vognstølen (Stoll).

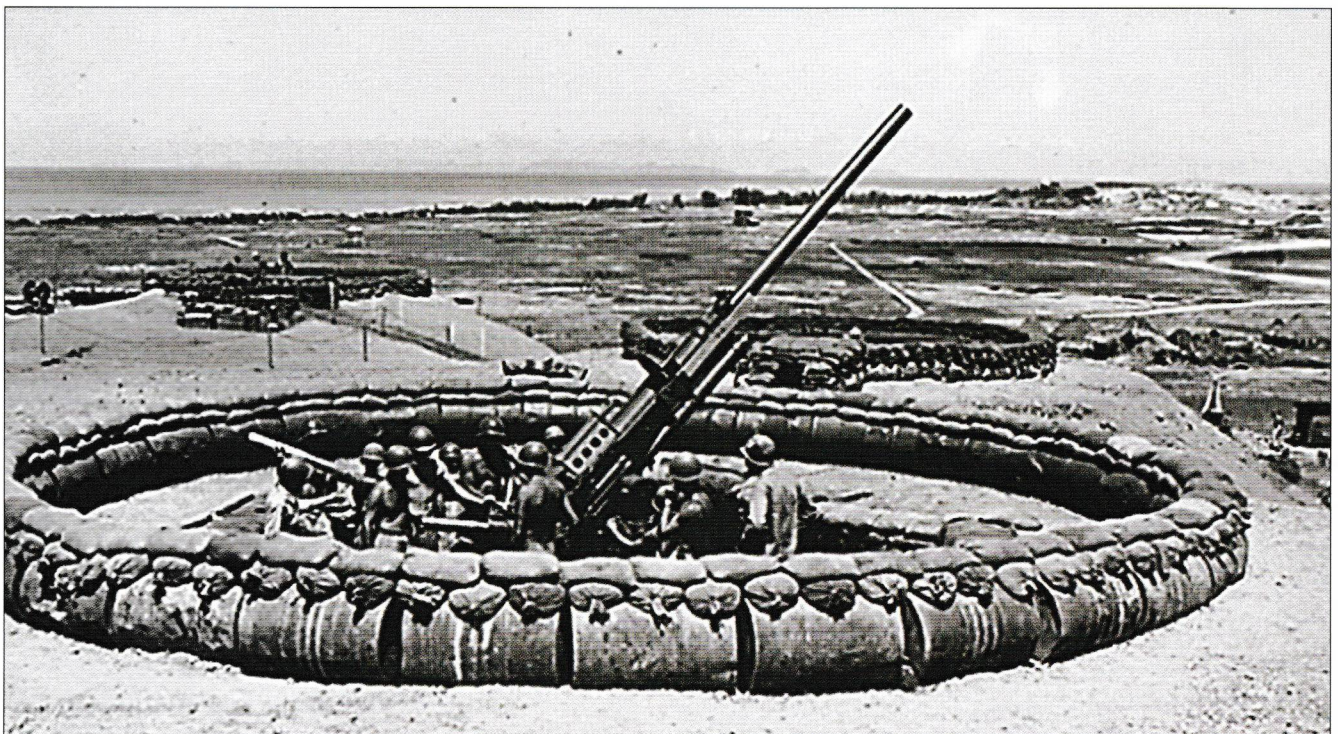
Fra årsskifte 1944 ble de overført til britiske luftvernregimenter i Anti Aircraft Artillery Command

som hadde ansvaret for luftforsvaret av Storbritannia eller til de mobile luftvernregimenter 2. British Army og 1. Canadian Army. Tjenestetiden ved disse avdelinger ble ikke av lang varighet for fra 17. mai 1944 beordret regjeringen norske offiserer tilbake til norsk administrasjon. Dette innebar at de offiserer som ikke inngikk i en organisasjonsmessig stilling i den oppsetning vedkommende tjenestegjorde ved ble sendt «hjem».

3 norske luftvernartillerioffiserer, løytnantene Hasle, Bjørvik og Schröder fikk bli ved sine avdelinger og deltok sammen med britene på Kontinentet.

Luftvernkanoner i stilling på kysten av England i 1942.

90 mm luftvernkanon i stilling.

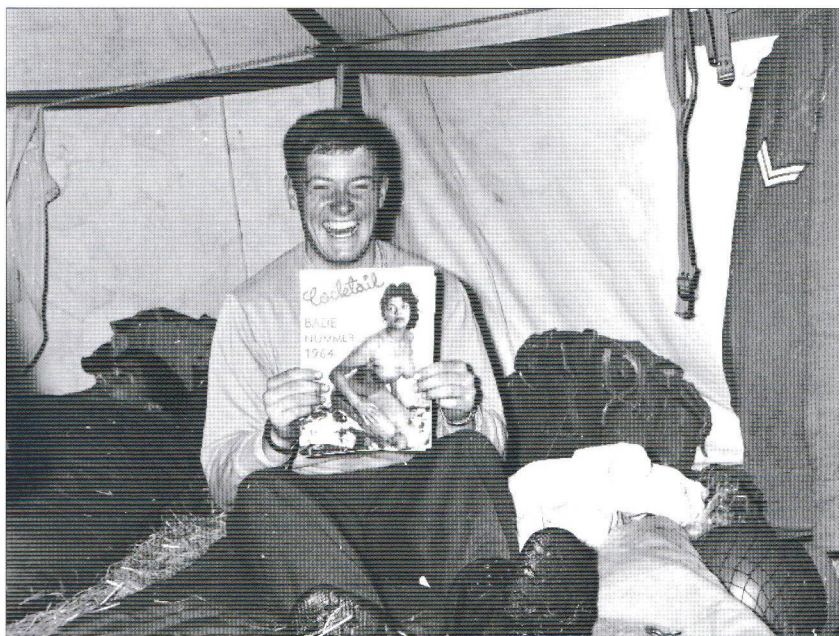
Klipp fra arkivet

Redigert av Per Inge Olsen

Øvelser var en viktig del av den daglige tjenesten for alle skoleavdelingene som hadde tilhold på Fredriksvern verft. Det kunne være øvelser av kortere varighet i nærområdet eller sommer- og vinterøvelser som gikk over flere dager. Feltlivet kunne by på mange utfordringer både for soldater og befal som var alvorlige nok, men også hyggelige stunder og godt kameratskap. I venneforeningens rikholdige billedarkiv har vi mange bilder fra øvingsaktiviteten. Her presenterer vi noen uhøytidelige bilder som viser hverdagsliv i felten.

Fra øvelser ved Sanitetsskolen på 1990-tallet.

Fra øvelser ved Sanitetsskolen på 1990-tallet.

Klipp fra arkivet

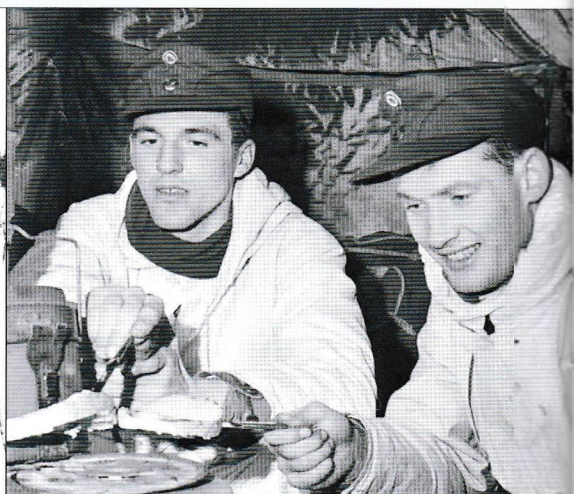
Redigert av Per Inge Olsen

Alltid nybarbert. Befalsskolens sommerøvelse 1964. Fra v. Gunnar Mørk og Johnny Seim

Fra befalsskolens vinterøvelse på Rauland 1964. Fenrik J. Strømmen og løytnant M.N. Olsen lytter på radio. Det var sendinger fra OL midt under øvelsen.

Fra befalsskolens vinterøvelse 1967. Befalselevene Frøyset og Otnes.

Kronprins Harald ved Kongelinden i 1959. Hans far Olav V ble også fotografert ved dette treet da han var kronprins og kadett i perioden 1921-1924..

Kronprinsen besøker Fredriksvern verft 1959

Det hadde vært en tradisjon i flere år at Krigsskolens kadetter besøkte Luftvernartilleriets skoleavdeling i Stavern. Besøket gikk over flere dager. Denne gangen var det et spesielt viktig besøk ettersom Kronprins Harald var elev ved Krigsskolen dette året. Kadettene ble vist rundt i de forskjellige undervisnings- og verkstedsavdelinger og fikk en orientering om hvordan undervisningen ved avdelingen var lagt opp. Siste dagen ble det avviklet skarpskyting på Rakke hvor kaptein Flaatten orienterte om standplassen og kanonen det skulle skytes med. Turen gikk videre til Citadelløya hvor major Ødegård ga en orientering om festningens historie.

Kronprinsen bakgrunnen.

Verkstedbesøk.

SpareBank
BV

Velkommen til Fredriksværn verft sommeren 2015

**Galeimuseet, Kommandersersjantrommet, Krigstidsmodellen
og Luftforsvarsutstillingen i Kadettbrakka**

er åpent onsdag, lørdag og søndag i perioden 21. juni – 9. august
mellom kl 1200 og 1600.

Grupper kan avtale besøk hele året via telefon 920 29 624

God sommer!